

ԼՐԱԳԻՐ ԱԶԳԱՅԻՆ ՓԱՂԱԿԱԿԱՆ ԵՒ ԱՅԼՆ

ՔԱՆՈՒՆԱԳՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Պարսկաստանի համար տարեկան 5 ֆր. և կամ 2 րբլ. ևս. թղթերով. Ուրիշ ամեն տեղի համար ուր այս րբլ. ևս. արգելուած չէ, տարեկան բաժնորդագինն է 20 ֆր., վեցամսեայն 10 ֆրանգ և եռամսեայն 5 ֆրանգ:

Բաժնեգէները կանխիկ կը վճարուին և Տնօրէնութիւնն ինք կը վճարէ լրագիրը զրկելու փոստի ծախքը:

Նամակ և ծրար պէտք է զրկել հետևեալ հասցէով. M. PORTOUKALIAN, rédacteur du journal Arménien. MARSEILLE (France)

Ը ՏԱՐԻ ԹԻՒ 4

1892 ՕԳՈՍՏՈՍ 31

ՕԳՈՍՏՈՍ 19 (Հ.Տ.)

ՁՈՐԵՔՏԱԲԻ

Կը հրատարակուի Դ. և Շ. Թ. օրեր

ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ

Խմբագրութիւնը, եթէ հարկ համարի, համառօտելով և կամ մասամբ միայն կը հրատարակէ իրեն զրկուած գրութիւններն: Պարտաւոր չէ վերադարձունել հրատարակուած ձեռագիր, ըն. Ծանուցումներ կը հրապարակուին հայերէն և ֆրանսերէն լեզուով: Ծանուցման 1 միջակ գիրը 1 սանդիւ կարծէ. 1 գլխագիրը 2 սանդիւ:

Les annonces en français et en arménien, sont reçues aux bureaux de Rédaction (Allées de Meilhan, 44.)

ՀԱՅՈՑ ՀԱՅՐԵՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆ

==

ՆԱԽԱԿ ԵՒ ՄԻՋՈՑՆԵՐ

Քաղաքում կանոնադրեմ)

«Հայոց Հայրենասիրական Միութեան» նպատակն է աշխատել վարչական բարենորոգումներ մտցունելու թիւրքահայաստանի մէջ, հայ ժողովրդի տեղական պետքերին համեմատ հայ ժողովրդի ցանկութիւնն է իրաւունք ստանալ ազատօրէն ինքզինք կառավարելու որով միայն պիտի կրնան վերնալ այն հարստահարութիւններ որոնք այսօր Հայաստանի թշուառութեան և աւերակ դառնալուն պատճառ կը լինին:

«Հայոց Հայրենասիրական Միութեան» իւր նպատակ իրագործելու համար իւր կարողութեան չափով կը գործադրէ ամեն յարմար եղած միջոցներն, ժամանակի պահանջներին համեմատ. կաշխատի ներքին ոյժ գոյացունել Ազգին մէջ իւր ազատութեան համար, հրատարակութիւններ կանէ, դիմումներ կանէ որոց որ պէտք է և նիւթապէս ու բարոյապէս կը քաշակուի անոնց որոնք անձնութեամբ կաշխատին հայրենիքի ազատութեան գործին:

Միութիւնը կունենայ իրեն բերան եղող լրագիր որ, բացի զանազան լուրեր տալէ իրեն լրագիր, կը հաղորդէ ընդհանրութեան ինչ որ Միութիւնը ուզէ հաղորդել, տեղեկութիւններ կուտայ Հայաստանի և տարաբնակ Հայերի դրութեան վրայ և կը ծառայէ հայրենասիրական եռանդը արծարծելու հայերին մէջ: (*)

Մանօք. «Հայոց Հայրենասիրական Միութեան» անդամակցիլ կամ թղթակցիլ ուզողները պէտք է գիտեն հետեւեալ հասցէին:

M. Portoukalian
(FRANCE) Marseille

(*) «Հայոց Հայրենասիրական Միութեան» կը նպատէ Արմենիա լրագրի հրատարակմանը:

ԲՈՎԱՆ ԳԱԿՈՒԹԻՒՆ

Կ. Պօլսի Հայերի Ուսուցչական Ժողովը. — Թիֆլիսի Առաջնորդի վախճանումը. — Նամակ Ռոմանիան (Եաշ). — L'Arménie-Armenia. — Նոր հրատարակութիւններ. — Ամերիկա պանդխտիւր. — Թիւրքիական յոյեր. — Քօլքա. — Մի նոր տեսակ դարման քօլքաին դիմ. — Խաղաղութեան Համաժողովը. — Մանուցումներ:

Կ. ՊՕԼՍԻ ՀԱՅԵՐԻ ՈՒՍՈՒՅԶԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎԸ

Ուսուցչական Ժողովի Բ նստաշրջանի (Ա տարեշրջանը եղած է 1890ին) Ա նիստը եղած է Ղալաթիի Խորհրդարանին մէջ, ինչպէս արդէն ծանուցած էինք, օգոստ. 10/22ին: Ներկայ գտնուած են 50 ուսուցիչներ և ոչ մի ուսուցչուհի այս անգամ: Ատենը բացուած է Կրթական Տեսուչ Տիար Կ. Իւթիւճեանի մէկ ատենախօսութեամբ: Ուսումնական Խորհրդի ատենապետ Տիար Ռէթէոս Պէրպէրեան բացատրած և պարզած է օրակարգի ինքիւրները և վիճաբանութիւններն եղած են օրակարգի Ա ինքիւրն վրայ որ է «Մեր նախակրթարանաց արդի վիճակն արդիւնաւոր եղած է. և եթէ ոչ ի՞նչ նոր կադմակերպութիւն հարկաւոր է»: Ի վերջոյ Տիար Ռ. Պէրպէրեան առաջարկեց հիմնել նախակրթութիւնը Տարրական, Միջին և Բարձրագոյն երկամսեայ երեք շրջանների վրայ, իւրաքանչիւրին մէկ կրկնելով և ընդլայնելով նախորդ շրջանների մէջ աւանդուած ուսումները: Այդ առաջարկ ընդունուելու վրայ էր երբ Տիար Ա. Անդրէասեան, նախկին սան Էջմիածնայ Գէորգեան ճեմարանին որ 3 տարի է ի վեր ուսուցչութիւն կանէ Կ. Պօլսի մէջ, այդ առաջարկ ֆրանսական մանկավարժութեան հետեւողութիւն կը համարի և կը ջատագովէ գերմանական դրութիւնը: Թերութեմ վիճաբանութիւններէ յետոյ, ժամանակը արդէն լրացած լինելով, ժողովը կը ինքիւրէ Տ. Տ. Պէրպէրեանէ և Անդրէասեանէ որ իւրաքանչիւրն իւր տեսութիւն պարզաբանող մի գրաւոր ուսումնասիրութիւն բերէ առաջիկայ նստին որ կը գումարուի օգոստ. 18/30ին (1):

(1) Ուսուցչական Ժողովի ունենալիք երրորդ նստի ամսաթիւը որ է օգոստ. 24/5 սեպտ., տպագրական սխալմամբ չէ գրուած Արմենիաի նախորդ թիւին մէջ:

ԹԻՖԼԻՉԻ ԱՌԱՋՆՈՐԴԻ ՎԱԽՃԱՆՈՒՄԸ

Թիֆլիսի լրագիրներին մէջ կը կարգանք որ վրաստանի և իմերէթի առաջնորդ Գեր. Մամբրէ եպիսկոպոս Սանասարեան՝ որ երկար ժամանակէ ի վեր հիւանդութեամբ կը տառապէր և վերջին օրերս Թիֆլիսի մօտիկ Կուշոր ամառանոցը կը գտնուէր, օգոստ. 1/13ին վախճանէր է այնտեղ: Սինօգէն գնացած հրամանին համեմատ, հանգուցեալը պիտի թաղուէր Կոշորի եկեղեցու բակին մէջ. բայց Թիֆլիսի ժողովրդի խնդրանքին համեմատ, մարմինը Կոշորէն Թիֆլիս բերուելով, Թիֆլիսի նախորդ Առաջնորդներին նման ամփոփուած է Մայր-Եկեղեցու բակին մէջ: Հանգուցեալը ծնած էր 1843 թուականին վտղարչապատի մէջ, և իր ուսում առած էր Էջմիածնի վարժարանը: Երկու տարիէ ի վեր կը վաւեր Թիֆլիսի թեմին առաջնորդութիւնը:

Թաղման հանդիսի մասին կը կարգանք «Նոր-Ղար»ի օգոստ. 8/20ի թիւին մէջ հետեւեալը.

«Հինգշաբթի, օգոստ. 6ին, վրաստանի և իմերէթի թեմի առաջնորդ հանգուցեալ Մամբրէ եպիսկոպոս Սանասարեանի թաղման օրը, վանքի աւագ եկեղեցին և բակը լիքն էր ժողովրդով, չնայելով, որ օրն անձրեւալին էր: Եկեղեցու բակը մանողին աւանդից առաջ աչքի էին ընկնում Թիֆլիսի համբարների սղակիր դրօշակները, որ շարուած էին առաջնորդական սանդուղքից սկսած մինչև եկեղեցու հարաւային դուռը: Պատարագին և թաղմանը ներկայ էին Թիֆլիսի քաղաքապետ իշխան Արղւթեան Երկայնաբազուկը, այլ և այլ բարձրաստիճան անձեր, Ներսիսեան դպրոցի աշակերտների խումբը, քաղաքում հրատարակող թերթերի ներկայացուցիչները եւլին: Դադաղի վրայ դրուած էր մի շքեղ պսակ Թիֆլիսի բանտի վարչութեան կողմից, որի փոխ-նախագահի տիտղոսն էր կրում Մամբրէ եպիսկոպոսը: Պատարագին էր կոնսիստորիայի նախանգամ արժանապատիւ Համադատավար դպետ Համադատեանը, որն և կա-

տարեց օժման կարգը և յետոյ մի դամբանական խօսեց, յոյց տալով հանգուցեալ առաջնորդի բարեմասնութիւններն ու այն կորուստը, որ ունեցաւ Թիֆլիսի թեմը նրա մահւամբ:

«Մամբրէ սրբազանի մարմինը ամփոփուեցաւ յայտնի բարերար Մ. Սանասարեանի գերեզմանի մօտ, եկեղեցու հիւսիսային կողմը: Գերեզմանի վրայ կուկիայի Ս. Ստուածածնի եկեղեցու ուսումնարանի աւագ-ուսուցիչ Հալաբեանը մի ճառ կարդաց:

«Հանգուցեալն 2000 բուրլի, իւր արծաթէ և ոսկէ իրերը և եպիսկոպոսական զոհարար կտակել է Ս. Էջմիածնի վանքին:»

ՆԱԽԱԿ ՌՈՄԱՆԻԱՆ

Եաշ, յունիս 21/3 յուլիս 1892

(Եաշ. Յրդ բուռն եւ վերջ)

Ղուսահոգի Պըլզէեանը վերոյիշեալ բոլոր ազգօգուտ գործողութիւնները կատարելէն ետքը, արթնութեամբ կը հսկէր որպէս զի ամեն բան ըստ կանոնի կատարուի: Իսկ լուսահոգի Պապիկեան վարժապետը, որ չէր դադարէր դպրատան աշակերտաց յառաջադիմութեան համար աշխատելէ, շատ աշակերտներ ունեցաւ, որոնց առաջին կարգիներէն մէկն էր Խաչերես Գարագաշեան իւր անբժաղք և արժանաւոր յաջորդը: Այն ատենի աշակերտներէն մէկն ալ ստորագրեալ լիւնէրով, կուգամ հրապարակաւ ջերմ երախտագիտութիւնս խոստովանել բարեխիշտակ Յակոբ Պըլզէեան պաշտպանիս և լուսահոգի Սերովբէ Պապիկեան արգիւնաւոր վարժապետիս:

Բարեխիշտակ Պըլզէեանը ազգային գործերէ քաշուելէն ետքը, դպրատան վերատեսչութիւնը յանձնուեցաւ Ս. Պապիկեանի:

Պապիկեանի վախճանելէն ետքը յաջորդող Հոգաբարձութիւնները, ամենն ալ եռանդնոտ էին դպրատան բարեկարգութեանը հսկելու և եկեղեցւոյ պայծառութեանը հոգ տանելու համար, որ տեւեց մինչև 1887 թուականը, երբ բնական և մարդկային կամքէն անկախ պատճառներէ ստիպուած, Եաշի Հայոց դպրատունը գոցուեցաւ:

Ս. Պապիկեանի բազմաթիւ աշակերտներէն շատերը ազգային պաշտօններու նուիրուեցան. ինչպէս Պր. Մկրտիչ Սահակեան, որ Ոգնայ քաղաքը շատ ժամանակ վարժապետութիւն ըրաւ և այսօր ալ միշտ նոյն քաղաքի եկեղեցին դպրութեան պաշտօն կը վարէ: Արթ. Տէր Ստեփան Շիշթովեան քահանայ, որ շատ ժամանակ քաղաքիս մանչ աղայոց դպրոցը քրիստոնէական դաստիարակութիւն ըրաւ

և աղկանց դպրոցը հայերէնի դաստա-
ւութիւն : Տասներկու տարի է քանի որ
Գեր. Խորէն Նարայէյ Արքեպիսկոպոսէն
մանրակագոյն փիլոն կրեւու պատիւն
ստացաւ, ինչպէս նաեւ ժամանակէ մ'ի
վեր Ասպետի աստիճանաւ Ռումանիոյ
Թագ պատուանշանը ստացաւ Թագաւո-
րէն, սակայն փառասիրութենէ հեռու և
զգոյշ լինելով, երբէք ազմուկ և կիրա-
ռութիւն չըրաւ ստացած պատուանշան-
ները հրապարակաւ աշխարհի ծանուցա-
նելու, և կամ հայերէնէ ռումաներէնի
ծուռ և սխալ Թարգմանութեամբ հնացեալ
գրքերը բանադուրութեամբ օրինակելով
ինքնինքը Թարգմանիչ ներկայացունե-
րէ, մի միայն paroh, cavalier և աւա-
զերեց պատուանշանները ծանօթացնելու
համար : Տ. Կարապետ Գարուծիկեան,
ասիկայ քիչ ժամանակ քահանայութիւն
ընելով վախճանեցաւ : Նմանապէս և Տ.
Գարբիէլ Գարուծիկեան ալ վախճանած
է, որ շատ ժամանակ քահանայութիւն
ըրաւ ի Պոլսոյ մէջ :

Սերովբէ Պապիկեանի ատենները Պո-
թուան քաղաքը կը փայլէր Գարբիէլ ա-
նուն վարժապետը :

Ինչ տղայ էի, երբ այս հռչակաւոր
վարժապետին դիտութեամբ վրայօք շատ
գովեստներ կը լսէի Նաչի մէջ. անոր հա-
մար ուզեցի որ այս առթոյն սորա կեն-
սագրութեանը վրայ ալ տեղեկութիւն մը
տամ համառօտաբար :

Գարբիէլ Գեորգեան էր բնիկ Պոթու-
լանցի անուանի ծնողաց որդի : Սորա պա-
տանկութեան ատեն Նրուսաղէմի Ս. Յա-
կովբայ վանքը Պոթուլանցի վարդապետ
մը կար Մարկոս անուն, որ յետոյ եղաւ
Մարկոս եպիսկոպոս Աւագ լուսարար Ս.
Նրուսաղէմի : Ասիկա 1826 թուականին
նուիրակութեամբ Պոթուլանցի գաղով և
Գարբիէլին ուղիմութիւնը տեսնելով, իր
հայրական խնամակալութեանը տակ կառ-
նու պատանին, այն դիտաւորութեամբ
որ Վենետիկ տանի Միթիթարեանց վան-
քը յուսումն լեզուաց և դիտութեանց,
Ուստի ճամբայ կեննեն, Թրքոս կը հաս-
նին, ուսկից Գարբիէլ պատանին Վենե-
տիկ կը զրկուի Ռումանի Գեորգ վարդա-
պետի ուղեկցութեամբ, որ ճանապարհոր-
դակցին էր Մարկոս վարդապետի : Վե-
նետիկի Պատուարան Միթիթարեանց յո-
ժարութեամբ յանձն առին ձրի ուսում
տալ Գարբիէլին, առանց ընդունելու այն
հարկերական ոսկին որ վարդապետները
կը պարտաւորուէին տարեկան վճարել
Միթիթարեանց, Գարբիէլի հոգատա-
րութեան համար : Այս այսպէս կարգա-
դրուելով, Գարբիէլ կը վերադառնայ ի
Թրքոս իւր երախտագիտութիւնը յայտ-
նել և հրաժարականը առնուլ իւր հոգե-
ւոր ծնողէն և անդրին վերադառնալ ի
Վենետիկ. սակայն հոս միտքերը փոխ-
ւելով Գարբիէլ Նրուսաղէմ կերթայ ուր
կը սովորի ճարտասանութիւն, տրամաբա-
նութիւն և աստուածաբանութիւն, երեք
տարիէն ետքը Վ. Պոլսի կերթայ, հոն ալ
երեք տարի կենալով, կը սովորի իտալե-
րէն և գաղղիերէն և գրականութեան
մասին առաջինն կը հանգիստնայ բոլոր
Պատրիարքարանի մէջ :

1835 թուականին Մարկոս եպիսկոպոս
գարծեալ գաղով ի Պոթուլանցի, Գարբիէլն
ալ հետը բերաւ և դպրատան վարժա-
պետութեան պաշտօնին մէջ հաստատեց
երեք տարուան պայմանաւ : Երեք տա-
րին լրացունելէն ետքը, քաղաքացիք
ընդարձակ չէնք մը կառուցանելու ձեռք
կը զարնեն որ ծառայէ դպրատան, ազ-
գային ժողովներու, հոգաբարձութեան
դիւանի և այցելուներու հիւրընկալու-
թեան : Մինչեւ չէնքին պատրաստուիլը
Գարբիէլ վարժապետը վաճառականու-
թեամբ կը գրաւի. իսկ 1843ին վարժա-
պետութեան ընթացքը նորէն կտրուի նոր
կառուցուած շէնքին մէջ և կը շարունա-
կէ մինչեւ 1851 թուականը, երբ բոլոր-

րովին կը հրաժարի վարժապետութենէ :
Յաջորդ տարին Յօջանցիք կը հրաւիրեն
զինքը վարժապետութիւն ընելու, ուր
կերթայ և մինչեւ 1854 թուականը վար-
ժապետութիւն ընելով, կը վախճանի մի-
այն 44 տարուան հասակին մէջ ի մեծ
սուգ և տրամութիւն աշակերտացն և ազ-
գայնոց :

Գիտողութեան արժանի զուգընթա-
ցութիւն մը այս երկու հանգուցեալ վար-
ժապետաց, այսինքն Սերովբէ Պապիկե-
անի և Գարբիէլ Գեորգեանի մէջ. երկուքն
ալ ժամանակակից, երկուքն ալ հասա-
կակից, երկուքն ալ գիտութեան և աշ-
խատութեան մէջ միմեանց հետ մրցող և
որպէս զի մէկը միւսին մահուան ալ չը
նախանձի, ահա դիպուածը այնպէս բե-
րաւ որ երկուքն ալ նոյն տարին և գրե-
թէ նոյն օրեր, այսինքն մարտի ամսոյ
մէջ վախճանին : Քիչ ժամանակ ապրե-
ցան, բայց երկուքն ալ արդիւնաւոր և
օգտակար ծառայութիւններ բերին ազ-
գին, լուսաւորեալ աշակերտներ հասցու-
նելով : Իսկ Գարբիէլ թողուց քանի մը
գրուածներ ալ, որոնք հրատարակուե-
ցան և արժանաւոր ընդունելութիւն գը-
տան ժամանակին ազգայիններէն և այսօր
ալ յարգելի են գիտականաց առէւ :

Գարբիէլ իւր գրուածոց մէջ կըստո-
րագրէր «Գարբիէլ Սաղիմեան Դպր Պոթ-
լանցոյ» :

Գարբիէլ վարժապետին առաջին կար-
գի յառաջադէմ և պարկեշտ աշակերտ-
ներէն մէկն էր Գարուծիկեան Մահուտի
Յակովբեան պատանին, այսօրուան Արժ.
Տէր Պօղոս Աւագ քահանան, զոր Գա-
րբիէլ ընտրած էր իրեն օգնական և յա-
ջորդ : Յիսուս տարին լրացած է արդէն
քանի որ Տ. Պօղոս վարժապետութիւն
կընէ անընդհատ Պոթուլանցի մէջ և 24
տարի է որ քահանայութեան պաշտօնն
ալ կը վարէ միանգամայն ամենայն ջեր-
մեռանդութեամբ : Մերուհազարդ Տէր
Պօղոսի արդիւնաւոր վաստակոց վրայ
խօսելու իրաւունքը և պարտաւորու-
թիւնը կը թողում նորա աշակերտներէն մէ-
կուն կատարել. ես միայն այսչափ կըսեմ
թէ Վ. Պօլսի, Էլմիսին, Նրուսաղէմ,
Վենետիկ, Վիեննա, Լոնտոն և մինչեւ
Թիֆլիս ու թէ ողորմաւ ճանչցուած է Արժ.
Տ. Պօղոս քահանային զովելի անունը :

Տ. Պօղոսին զատ՝ Գարբիէլ վարժա-
պետի ուրիշ աշակերտներէն ազգային
պաշտօնի մէջ մնացին և կան մինչեւ ցայ-
սօր հետեւեալները : Արժ. Տ. Սահեման
Միլհաչեան որ մօտիկ 40 տարի է որ քա-
հանայութեան պաշտօն կը վարէ : Պր.
Նիկողայոս Ջէնեկեան որ մինչեւ 1890
թուականը վարժապետութեան և դըպ-
րութեան պաշտօնները կը վարէր միան-
գամայն. բայց այն տարի մանչ տղայոց
դպրոցը գոցուելով, Պր. Ջէնեկեան մնաց
միայն դպրութեան պաշտօնով եկեղեցին.
ընդամենը գրեթէ 40 տարուան պաշտօ-
նավարութիւն ունի Պոթուլանցի մէջ ա-
նընդհատ : Նմանապէս և Պր. Խաչիկ
Պուզաթեան որ Պոթուլանցի Ռուման փո-
խադրուելով, 35 տարեոյ չափ վարժա-
պետութիւն ըրաւ և եկեղեցւոյ առաջին
տիրացուն եղաւ միանգամայն. իսկ այսօր
ազգային պաշտօններէ քաջուած հան-
գիստ կապրի, ուրախանալով իւր սիրա-
սուն և բազմաթիւ զաւակաց յառաջադի-
մութեամբ և անոնց բարի անունովը
պարծենալու իրաւամբը : Պուզաթեան
գերդաստանը երկու դարէ ի վեր գոյու-
թիւն ունի Ռուման դաւառին մէջ. իւր
պապերը հարուստ և կալուածներու տէր
անձինք էին. որոնց քով գտնուած վիա-
յադրերը մեծ ծառայութիւն ըրին Հայոց
կալուած գնելու իրաւունքը նորէն ըս-
տանալուն :

Օրհնեալ լինին ազգին օգտին համար
քրտինք Թափողները : ԼՈՒԹՅՈՒ

L'ARMÉNIE-ARMENIA

Journal Anglo-Français
Politique et littéraire
Paraissant
le 15 de chaque mois

Abonnements ordina-
ires sous bandes ou sous
enveloppes cachetées :
Un an, 18 fr. 75
15 schel. — 33 3/4 dollars

Directeur :

MINASSE TCHÉRAZ

33, De Vere Gardens

Londres, W.

An Anglo-french journal
Political and literary
Published
on the 15th of every
Month

Annual subscription
(in wrappers or sealed
envelopes)
15 schel. — 33 3/4 dollars
18 fr. 75

Editor :

ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Շնորհակալութեամբ ստացած ենք
հետեւեալները .

Ողջնորոշքիւն ի փոքր Ասիա .
Դրեցին Աւագ Տէրմէլէ և Գ. Փիսոն :
Թարգմանութիւն : Վիեննա Միթի-
թարեան տպարան . 1892 : Երես Գ.
և 82, ութածալ : (Պ. Պ. Տէրմէլէ և
Փիսոնի Հայաստանէն փարիզի «Թան»
լրագրին զրկած երկար թղթակցու-
թիւնները՝ որոց մէկ քաղուածը հը-
րատարակուեցաւ Սիւննիսի նախորդ
տարեշրջանին մէջ, զրեթէ ամբողջա-
կան թարգմանութիւնն է այս, առան-
ձին տետրակով հրատարակուած) : Գին
1 Ֆրանք Վիեննայի մէջ :

Լեո-Թաքախան Գիշերք : Ծուշի.
տպարան Հայոց Հոգեւոր տեսութեան.
1892 : Երես 40 ութածալ : (Սիւննիսի
աշխարհի նախկին կեանքին մի պատ-
կեր է, Լեօի ծանօթ գրչին արդիւնք) :
Գին 7 կոպ. : Այս տետրակէ գնելու
համար գիմել սա հասցէին .

Mr. Andreas Abrahamian
CHOUCHA (Russie)

«ԱՐԱՐԱՏ» ԱՄՍՈՐԵՍ

Հայ-Ամերիկեան օրագիր Ազգային
և Ընթերցասիրական

Խմբագիր և հրատարակող
Փառնակ Մատթիոս Այվաթեան
Նիւ ԵՐՐԷ, Մ. Ն. Ա.

Նիւ Երբ հրատարակուող Արա-
րատ լրագիրը վերածուած է ամառ-
թերթի, այս օգոստոս ամսին սկսած :
Տարեկան բաժնորդագրին է (բոսթի
սուրբէ ազատ) Միացեալ Նահանգաց
համար 2 տոլար . օտար երկրաց հա-
մար 12 շիլլին (15 ֆր. կամ 6 րուբլի)
կանխիկ վճարել : Հասցէն The Ara-
rat, P. O. Box 3137. New York. U.
S. A. Առաջին թիւը որ ստացած
ենք, 4 երես անգլիերէն գրուած է
(Հայերէն վերաբերեալ) և 12 երես
հայերէն :

ԱՄԵՐԻԿԱ ՊԱՆԴԻՏԵԼԸ

Ամերիկա պանդիտելու տենդը որ
համաճարակի պէս խորրեղէն տա-
րածուեցաւ չըլակայ դաւառները Բա-
լու, Ալին, Արաբիկը, Մալաթիա,
Չիլիածագ կայն, այժմ ճարակեր է
նաեւ Կիլիկիայի մէջ : Առանա որ Թիւր-
քիսի ամենէն հարուստ, մշակուած
դաւառներէն մին է և ուր ուրիշ դա-
ւառներէ մշակներ, գործ միտուողներ
կը զիմէն ցարգ, ինքն ալ սկսեր է
պանդուխտ դուրս տալ : Այս վերջին

շաբաթներ եկող անցնող պանդուխտ-
ներին մէջ մեծ մաս մը կը կաղմէին Ա-
տանացիները որոնց մի մասը աւելի
դրամ շահելու կերթան երեւակայա-
կան հաշիւներով . մի մասն ալ քաղա-
քական հալածանքէ կը փախչին : Մի.
եւնոյն ատեն Միացեալ Նահանգներէն
վերադարձող Արաբիկերցիներ ալ դըժ-
գոհ են իրենց պանդիտելուն համար
և յուսահատ ետ կը դառնան :

ԹԻՒՐԿԻՆԵՆ ԼՈՒՐԵՐ

Կ. Պօլսէն կը զրեն օգոստոս 23
թուով .

«Փոքր Ասիայի Մէլէշէ դաւառին
մէջ, ուր կը գտնուի նախկին Հալի-
կարնա իւր Արաբիսեան ան տետրակին.
րով, վերջերս աննշան մի դէպք պա-
տահեցաւ, հրդեհ մը որ Ամերիկացի
մի միտուողի տունը այրեց : Թիւր-
քերի ըսածին նայելով, հրդեհը դիպ-
ւածով տեղի ունեցեր է . իսկ միտու-
նարը կը պնդէ որ կրօնամոլներին մի
դաւադրութիւն էր այդ : Կ. Պօլսի ա.
մերիկեան դեսպանը միտուողին ի-
րեն հաղորդուած տեղեկագրին վրայ
յնելով, առանց մի վայրկեան կորսն-
ցունելու աղբուրակէն բողբոջ և հա-
տուցում պահանջեց : Սակայն տեսնե-
լով թէ Դուռը իր սովորութեան հա-
մեմատ շատ շահագրգիռ լիարժէ հա-
տուցանելու, Միացեալ Նահանգներին
կառավարութիւնը երկու մարտանա-
ւեր զրկեց Սերիսի ծովեզերքը, հը-
րահանգ տալով, ի հարկին, թիւրա-
նօթիկեր բերանը բանալ և անոնց խօ-
սել տալ : Խնդիր է թէ Թիւրքերը
ի՞նչ պիտի անեն այժմ. անշուշտ զիջա-
նելէ զատ ուրիշ ճար չկայ : Այս առ-
թով պէտք է յիշել նաեւ որ Միաց-
եալ Նահանգները երբեք ճանչած չեն
այն դաշնագրիներ որոնց համեմատ
վտարիկ և Տարտանէլի նեղուցները
փակ կը մնան օտար տէրութիւնների
զրահաւոր նաւերին դէմ : Շատ ատեն
չկայ որ մարտանաւի վերածուած ա-
մերիկեան մի երկկայմ առանց ար-
տօնութիւն խնդրելու և ստանալու
Տարտանէլի անցնելով աստ եկաւ :»

Թիւրքերը այժմ մի խնդիր ալ
խաղաղի հետ ունին, ինչպէս հաղոր-
դուած է Արաբիկի նախորդ թուով,
Եւմէնի կուսակալին մի խաղաղաւա
Թիւրքերը կը պնդեն թէ առադաս-
տանուր մարտանկողութեան կը ծա-
ռայէր, իսկ խաղաղին հիւպատոսը
կը մերժէ այդ ամբաստանութիւն :

ԳՈՒԼԵՐ

Փարիզի բժիշկներէն մին Տօքթ.
Փեթեր իւր հետ տեսակցող մի թըղ-
թակցի խօսեր է թէ այլ եւս տարա-
կոյս չկայ թէ Փարիզի մէջ ծագած
քոլերայի գէպերը, թէ՛ ասիական
քոլերայի տեսակէն են և թէ՛ տեղա-
կան . ինքը այս ամսուին պատահած
արտասովոր տարութեանն կը վերա-
գրէ Եւրոպայի արեւմտեան երկիրնե-
րին մէջ իրարմէ անկախապէս պատա-
հած քոլերայի վարակումները : Սա-
կայն եթէ քոլերան օրական միայն 3-
4 զահեր տանելով կը բուժականանայ

2 միլիոնէ աւելի բնակիչ ունեցող փա-
րիզի մէջ, պատճառը բնակիչներին և
քաղաքի մաքրութիւնն է. դէպքերը
պատահած են միայն ամենէն աղքատ
և անխնամ թաղերին մէջ. բացի այդ,
ձեռք առնուած միջոցներին չնորհով
ախտը մի յառաջդիմութիւն չէ արած
ցարդ:

— Ֆրանսայի հիւսիսային նաւա-
հանգիստներին մէջ ախտը աւելի ճա-
րակ կը դանէ. օգոստ. 29ին Հալլի
մէջ 60 դէպք պատահեր է: Մեռեր
են 24 անձեր:

— Անգլիան ալ զգուշութեան մի-
ջոցներ ձեռք առած է վարակած նա-
ւահանգիստներէն եկած նաւերին դէմ:

— Անգլիական թերթերը խստիւ
կը պարտաւեն Արմանիայի Համալուրկ
քաղաքի վարչութիւնը որ քաղաքին
առեւտրական շահերին իբր թէ փաս-
տագրուելու համար, ախտին համ-
պարկի մէջ մտնելը ծածկած էր որով
հետզհետէ ախտը ճարակեց ժողովր-
դին մէջ որ նախազգուշացուցած չէին:
Այժմ քոլէրան սպառնալից դերքի
մէջ կը գտնուի ի Համպուրկ ուր օ-
գոստ. 28ին 445 դէպք պատահեր է
որոնցմէ 162 մահաբեր: Համպուրկ
քաղաք իր այդ անխելութեան վը-
նասը այժմ կրկնապատիկ կը տուժէ,
որովհետեւ առեւտուրը գրեթէ դադ-
րած, հանրային զբոսարաններ գոց-
ւած, անցուղարձը պակասած, տխուր
քաղաքի մը վերածուել է. օր կը լի-
նի որ մեռնողներ փոխադրելու կառ-
քերն իսկ ժամանակին չեն կրնար հա-
նել:

— Պետերբուրգէն կը հեռագրեն
թէ գործարանատէրները պատրաս-
տուած են իրենց գործաւորներէ վա-
րակուածներին համար հիւանդանոց-
ներ կազմակերպել:

— Նիւ-Եօքէն կը հաղորդեն որ
Եւրոպայի վարակուած նաւահանգիստ-
ներէ եկող բոլոր նաւերին վրայ 2է 5
օր քարանձին դրուած է:

— Վիեննայէն կը հաղորդեն որ Աւ-
մանիայէն և Ֆրանսայէն Աւստրիա մըտ-
նող ճամբորդները 5 օրի հսկողութեան
պիտի ենթարկուին:

— Մշակի յուլիս 28/9 օգոստոսի
թուին մէջ կը կարդանք. «Մեզ գը-
րում են ԲԱԳՈՒԻՅ, որ այժմ շատե-
րը բազուկներէ կրկին վերադառ-
նում են քաղաքը մօտակայ տեղերից
որտեղ խօյբրան սկսել է այժմ աւելի
սաստիկ տարածվել: Նոյն թղթակիցը
գրում է մեզ, որ բազուկներու բը-
ժիշկ իրեն, մի երկու այլ բժիշկներով
և ֆիզիքներով՝ ներքին գործերի
մինիստրի հրամանով ուղարկվում է
Պարսկաստան, Ռուսաց սահմանի մօտ՝
Սարգէվարի, Աստրաքաղի և Մէշեդի
մէջտեղ, մի ինչ որ յայտնված հիւան-
դութիւն հետազօտելու և որոշելու,
և նրա առաջն առնելու: Արդեօք այդ
հիւանդութիւնը խօչեա՞ն է, թէ մի
այլ հիւանդութիւն՝ յայտնի չէ:»

— Կ. Պօլսի լրագրողները կը գրեն
թէ Հէքեարիի կառավարելը հրա-
հանգները գրկել է Գաւառ, Ալբակ,
Մահմուտիյէ (Խոյսալ) և այլ գաւա-
ռակներ որ մաքրանոցներ հաստատեն
և Պարսկաստանէն եկած ճամբորդ-

ներն ու կարասիները քարանձինայի
ենթարկեն: Փախչողներին նկատմամբ
օրէնքին տրամադրութիւնը պիտի
գործադրուի:

ՄԻ ՆՈՐ ՏԵՍԱԿ ԴԱՐՄԱՆ ՔՕԼԷՐԱՆ ԴԷՄ

Թիֆլիսի Նոր-Դարին մէջ մի գիւ-
ղական հայ քահանայի ստորագրու-
թեամբ մի նամակ երեւցաւ որ կը
յայտարարէր թէ իր մօտակայ գիւղե-
րին մէջ քոլէրայով հիւանդացողներին
այնպիսի մի դարման կանեն գիւղա-
ցիները որ հիւանդներէն շատերը կա-
ռողջանան, թէ ինք հետաքրքրուե-
լով դնացիւր անձամբ ներկայ եղեր է
շատերի վրայ կատարուած այդ գոր-
ծողութեան և անոնց առողջանալուն
և բաւական մանրամասն նկարագրած
է իր նամակի մէջ այդ դարմանի կեր-
պը: Բնականապէս ի սկզբան այնչափ
ուշադրութիւն չէր կրնար գրաւել այդ
գիւղական բժշկութեան կերպը որի
համար թէեւ կը գրեն այժմ ոմանք
թէ 1870ի քոլէրային ժամանակ ալ
մի քանի գիւղերի մէջ փորձուած էր
և յաջող արդիւնք տեսնուած: Սա-
կայն այս վերջերը Կովկասի գանազան
գիւղերէն Թիֆլիսի կազդերներին ե-
կած թղթակցութիւնները այնքան
շատ կը պատմեն քոլէրայէ բռնուած
ների այդ կերպով առողջանալու դէպ-
քեր որ մասնաւոր ուշադրութեան
կարժանանայ, թէեւ տարօրինակ ե-
րեւի քոլէրայի դէմ այդ գիւղացիա-
կան բժշկութեան կերպը: Յանկալի է
որ բժիշկները անձամբ ներկայ գըտ-
նուելով այդ գիւղական նորօրինակ
բժշկութեան գործողութիւններին,
քննէին ստուգէին նորա արդիւնքը և
անոր համեմատ իրենց կարծիքն ալ
յայտնէին:

Ահաւասիկ յիշեալ հայ քահանայի
հրատարակած նամակը Նոր-Դարի
յուլիս 9/21ի թուին մէջ որմէ յետոյ
տեսնուած են նաեւ գանազան գիւղե-
րէ նոյնը հաստատող գրութիւններ թէ՛
Նոր-Դարի և թէ՛ Կովկասի ուրիշ Լը-
րագրողներին մէջ:

«Մամուլը հրատարակում է խո-
ւերայի առաջն առնելու բազմակող-
մանի խրատներ և հրահանգներ. ցըր-
ւած են և բազմաթիւ բրդիւրներ,
բայց դրանք այնքան էլ նպաստամա-
տոյց չեն լինում խոլերայի առաջն առ-
նելու, նա մանաւանդ գիւղերում:
Չարքալ գիւղացին անկարող է որեւ-
իցէ կերպով զիմադրել խոլերայի տա-
րածուելուն. գիւղերը կեղտոտ են,
կեղտոտ են և բնակիչները: Ամբողջ օ-
րերով աշխատում են արեգակի տակ,
ապա քրտնած հագուստով պառկում
քնելու, միւս օրը դարձեալ նոյն հա-
գուստով աշխատում. առողջապահա-
կան պայմանները գիւղերում շատ
թոյլ են: Սովորական ջուրն անգամ
արգելում է խմելը, իսկ գիւղացու
ամենամահաւոր խմելքն այդ է.
արեւի տակ աշխատելով, նա իւր ծա-
րաւը կարողանում է յագեցնել միայն
աղբիւրների պաղ ջրերով: Կոնիակը,
ռումը, նոյն իսկ արագը գիւղացու հա-
մար գոյութիւն չունի:

«Խոլերան սկզբում շատ արագ
կերպով տարածուեց Խանքէնդ աւա-
նի մերձակայ գիւղերում, որովհետեւ
դրանք շատ մօտ յարաբերութեան
մէջ են Աղդամի հետ, որտեղից ըս-
կիզբ առաւ հիւանդութեան տարած-
վելը և որտեղից շատ հայ հնձաւորնե-
րի գիւղերն բերին. իսկ Աղդամում
սկիզբ առաւ Բագուից մեզ մօտ պա-
տիւ բերողները:

«Սարգսիւր անբացատրելի էր.
մարդիկ յուսալքաւ բաղխում էին բը-
ժիշկներին, ոտիկանութեան դռները.
բայց դրանք ի՞նչ կարող էին անել,
քանի՜ տեղերին օգնութեան հասնէին.
Նրանք այն էին անել տալիս, ինչ որ
կարգադրուած էր. — մեռելը չը տա-
նել եկեղեցի, գերեզմաններից հեռու
ամիոփել հողում, անկողիները և
հանգերձեղէնները կրակել, գեղին-
ֆելցիա անել և այլն, բայց և այնպէս
մեռնողը մեռնում էր, հիւանդութիւ-
նը տարածւում էր...»

«Հինգերորդ օրն է, որ Խան-
քէնդու մօտակայ Կարկաթան, Խա-
նաժախ և Բալլուշայ գիւղերում խո-
ւերայից վարակուողներն աղատուում են
մի շատ հասարակ միջոցով: Վարակ-
ւողին օգնում են 2-3 մարդ, որոնք
անընդհատ թունդ քացախ քսելով
չվում են ու ճմռում մարմնի գրեթէ
բոլոր մասերը. այդ միջոցը այնքան
շարունակում են, որ դալարը հաս-
նում է, և արիւն բաց թողնում հի-
ւանդից. խոլերայով վարակուածը 3
ժամից յետոյ արդէն ողջ առողջ է և
մի կամ երկու օրից յետոյ դարձեալ
շարունակում է հանգերում աշխատել:
Սրանից մի քանի օր առաջ եղանակը
զգալի կերպով ցրտեց, անձրեւներ ե-
կան, այնպէս որ կարծես թէ աշուն
լինէր. ջերմաչափը սենեակում ցոյց
էր տալիս 13-14 Գ., խոլերան հան-
գատացաւ, մահուան և վարակուելու
դէպքեր չէին պատահում: Բայց այս
քանի օրերս եղանակը դարձեալ սառ-
տիկ տաքացաւ. ջերմաչափը սենեա-
կում ցոյց է տալիս 20-23 աստիճան
տաքութիւն Գ., ընդ նմին և սաստիկ
տոթեր է անում: Խոլերայի տարած-
վելը սաստկացաւ. Խանքէնդի մօտա-
կայ գիւղերում վարակուողների թիւ-
ւը հետզհետէ աւելանում էր՝ 2-3ը
հասնում էր 15-20ի. բայց ամենքն
էլ աղատուում են նոյն միջոցով, այ-
սինքն մարմնին քացախ քսելով, մար-
մինը չփելով և արիւն բաց թողնելով:
Խանաժախում հիւանդացել են 20 հո-
գի և աղատուել են. Կարկաթանում
7 հոգի նոյնպէս առանց վտանգի են
առողջացել. Բալլուշայ և Ղայբալի
գիւղերում դարձեալ հիւանդացողներ
եղել և աղատուել են նոյն միջոցներով:
Այս տեղեկութիւնները ես ստուգում
եմ Խանաժախու ծխական քահանա-
յից, առաջաւոր մարդկանցից (աղ-
սակալներից), որոնք հաստատում
են լսածս. Կարկաթան գիւղը ինքս
անձամբ եմ գնացել ճիշտ իմանալու,
ինչ որ վերեւ յիշեցի: Այստեղից մարդ
պարզ եղրակացնում է, որ գիւղա-
կան այդպիսի միջոցներով մարդիկ ա-
ռանց մահուան դէպքերի աղատուում
են. ուստի այս բանի մասին հրաւի-

րում եմ բժիշկներին և հասարակու-
թեան ուշադրութիւնը: Այդ միջոց-
ների օգնութեամբ աչքներս առաջն է,
կարեւոր է դրա հետեւանքն իմանալ
բժիշկների փորձերով: Յարակցում
եմ և այս. արիւն բաց են թողնում,
ըստ այստեղի բարբառի «Չիգեարդու-
նի» երակից. այդ երակը յարաբե-
րութիւն ունի սրտի և բուլթ մասից
սկսուած չորրորդ մասի հետ. արիւն
բաց են թողնում չորրորդ մասի վեր-
ջին խաչի մօտից կամ յազուկի կաւե-
գունի խաչից՝ նայած յարմարութեան.
այդ երկու տեղում «Չիգեարդանի» ե-
րակը պարզապէս նկատուում է: Ա-
րիւն բաց են թողնում որոշ չափով
նայած հիւանդի կազմուածքին: Դա-
ւաքները լաւ կը հասկանան և տեղերը
լաւ կը ճանաչեն, բաւական է «Չի-
գեարդանի» (1) ասել:

Պ. Քահ. Տ. Յովնանիսեանց
Խանքէնդ աւան, 1 յուլիսի»

— Նոր-Դարի մէջ մէկ շաբաթ յե-
տոյ կը կարգանք նոյն քահանայի և
հետեւեալ գրուածը:

«Խանքէնդ աւանի շրջակայ գիւղե-
րում խոլերայի դէմ աշողութեամբ
գործադրուող միջոցների մասին գրե-
ցի արդէն: Նոյն բանի մասին գրում
եմ և այժմ:

«Յուլիսի 2ին Խանքէնդում վարակ-
ւում է իմ ծխից մի մարդ՝ Հայրա-
պետ Դաւթեանց, խոլից հասնում են
տեղիս երիտասարդները զեկաւարու-
թեամբ խոսքով Միկիքեանցի և սկը-
սում են քացախով չփել նրա մարմի-
նը, հասնում է դալարը և ջիգեար-
դեանից արիւն արձակում. երեք ժա-
մից յետոյ Դաւթեանցն ուշ է գալիս,
իսկ երկրորդ օրը զբաղւում է իւր
գործերով: Այս դէպքին ես անձամբ
ներկայ էի, որպէս ծխական քահա-
նայ, և հաղորդում եմ եղելութիւնը:
Յուլիսի 2ին դարձեալ վարակուելու
դէպքեր պատահում են Կարկաթա-
նում: Ահարոնեանցի գործարանում.
հիւանդանում են 3 բանուորներ և գիւ-
ղում դարձեալ 3 հոգի. այդ վից հո-
գին էլ աղատուում են յիշածս միջոց-
ներով:

«Այս դէպքերն երեւան հանելով
նպատակ է կրկին անգամ բժիշկներին
ուշադրութիւնը դարձնել: Եթէ բը-
ժիշկներն երկիւղ են կրում արիւն առ-
նելուց, կարելի է, կարծում եմ, իմ
անցեալ գրութեան մէջ յիշած միջո-
ցով փորձեր անել այնպիսի հիւանդնե-
րի վրայ, որոնք առողջանալու ոչ մի
յոյս չեն տալիս: Հայրապետ Դաւթ-
եանցի ազատուելը, կրկնում եմ, ե-
ղել է իմ ներկայութեամբ և այդ և
նման շատ օրինակներից ես համոզուած
եմ, որ այդ փորձերը շատ աշող կու-
րող են անցնել:»

— Մշակի յուլիս 28/9 օգոստոսի
թուին մէջ ալ կը կարդանք հետեւեալը:

«Չանգեղուրից մեզ գրում են որ
այդտեղի գիւղական ժողովուրդը գը-
րէթէ չէ էլ զիմում այն սակաւաթիւ
բժիշկներին, որոնք կան գաւառում:

(1) «Չիգեարդանի» որ Թիւրքիայի Հա-
յերի հնչումով կը գրուի «Ճիկէրգանը»
կը նշանակէ թոքի արիւն: ԽՄԻ:

այլ գործ է դնում խօլէրայի դէմ մի միջոց, որը, առհասարակ, մեծ ժողովրդականութիւն է ստացել մեր երբի ստորին, մանաւանդ գիւղական ազգաբնակչութեան մէջ. հիւանդին ճամուռ, մարգում, ջարդում են և ապա երակը կտրում ու արիւն են հանում: Թղթակիցը լսել է որ այդ միջոցով շատերը խօլէրայով հիւանդացածներէն քիչ առողջացել են: Իսկ Բագուի մեր թղթակիցը հաղորդում է մեզ որ նոյն միջոցը խօլէրայով հիւանդացածներէ վրայ գործ են դրել և լէվէնսօնի Բագուի գործարանում. միայն այդտեղ արիւն չեն հանում, այլ միայն սաստիկ մարգում են հիւանդի մարմինը քայքայում և սպիրտով, և միեւնոյն ժամանակ ճամուռ ու ջարդում են (1) մարմինը:

ԽԱՂԱՂՈՒԹԵԱՆ ՀՍՄԱԺՈՂՈՎ

Պերեն (Զուլիցերիա), ուր այս անգամ գումարուած է տիեզերական խաղաղութեան բարեկամներ համաժողովը, օգոստ. 26 թուով կը հաղորդեն որ ժողովը միաձայնութեամբ որոշեց դալ տարուան համաժողովը Զիքակոյի մէջ կազմել:

Հոռմէն եկած մի պատգամաւոր փրօֆէսոր Մօրէնի, առաջարկեց որ ընդհանուր զխումբ անեն ժողովին անդամներն իւրաքանչիւր իրենց երկրի խորհրդարաններին որ մշտական իրաւունքով թան մի մարմին կազմուի, որովհետեւ այդ խնդիր այլ եւս հասունցած է քանի որ 1816էն ի վեր 62 վէճեր լրաւարարութեամբ կարգադրուած են: Այս առաջարկ միաձայնութեամբ ընդունուեցաւ:

Ժողովը անկէ ետք ազգայնութիւններ խնդրին անցաւ. լեհացի Պր. Ռաքովսքի սկսաւ խօսիլ. թէ եւ իր խօսք յաճախ ընդմիջուեցաւ Նախագահէն, սակայն և այնպէս շարունակեց ընդարձակօրէն նկարագրել այն անիրաւութիւններ որոնց ենթարկուած է իր հայրենիք և ըսաւ թէ պէտք է որ լեհացիներ իրաւունքը ճանչցուի ինքնապաշտպանութեան ամեն միջոցներ գործածելու մասին: Այդոր պատասխանեց Պր. Ֆրէտէրիկ փասի, խօսելով թէ Պր. Ռաքովսքի յուզած ինքիւր ժողովը երկպառակելու պատճառ կրնայ լինել. և թէ ժողովը իր հեղինակութիւն կրնայ պահանջունել թէ իր դերէն դուրս ելնելով, ուզէ Եւրոպայի քարտէզը փոփոխել և հին անիրաւութիւններ դարմանել այժմէն. մինչդեռ պէտք է միտքերը պատրաստել առայժմ: Հանրային կարծիքի ներկայ վիճակին մէջ անկարելի է, ըսաւ, այդ խնդիրներին միջամտել առանց չարիք պատճառելու:

(1) «Չարիք» բառը Ռուսահայերի լեզուով կը նշանակէ այստեղ մարմինը սաստիկ չփել և տեղ տեղ ալ կոխելով, ինչպէս որ Տաճկաստանի բաղնիքներին մէջ քիլագները կանն ենոյնը մեզմէ և չափաւոր կերպով:

ՊԱՐԳԵԻ

«ԱՐՄԷՆԻԱ»Ի ԲԱԺՆՈՐԴՆԵՐԻՆ

Արմենիայի ներկայ Տրդ. տարեւորդների սկզբէն մինչեւ վերջ (1892 օգոստոս — 1893 յուլիս) կանոնաւորապէս բաժնորդ լինելով իր բաժնորդագիրն կանխիկ վճարողներին համար վիճակ պիտի ձգուի և 4 պարգեւ պիտի բաշխուի իրենց: Անոնք որ վեց ամսէ վեց ամիս կամ երեք ամսէ երեք ամիս կ'ԱՆԵՆԻՅԻ ՎՃԱՐԵԼՈՎ Տրդ. տարեւորդների բաժնորդագիրը վճարած կը լինին ամբողջապէս, նոյնպէս իրաւունք կունենան այդ պարգեւի վիճակաւ իրաւունք մասնակցելու, իբրեւ ամբողջ տարեկանը կանխիկ վճարածներ: Այդպէս մաս առ մաս ամբողջ տարեկանը վճարողները իրենց վերջին վեց ամսեայի (1893 փետրուար — 93 յուլիս) կամ վերջին եռամսեայի (1893 մայիս — յուլիս) վճարքին ստացագրին վրայ տպագրուած թուով կը մասնակցին վիճակաւ իրաւունքին: Անոնք որ Տրդ. տարեւորդների տարեկան բաժնորդագիրը ամբողջապէս վճարած չեն դեռ վիճակաւ իրաւունք կատարուելիք ժամանակ, բնականապէս կը զրկուին պարգեւին մասնակցելու ունէ իրաւունքէն որովհետեւ իւրաքանչիւր բաժնորդ պէտք է դիտէ թէ իւր ամբողջ տարեկան կամ տարեկանը լրացունող բաժնորդագրութեան ստացագրին թիւը այն 4 թիւերէ միւս է որոնք վերոյիշեալ պարգեւներէ մին շահած կը լինին:

Չորս պարգեւ պիտի բաշխուի ամբողջ բաժնորդներէն 4ին որոնց որ թիւը երէ վիճակաւ իրաւունք կատարուած տեսնուի: Առաջին անգամ քաշուած տեսն, որ բաժնորդի որ ստացագրին թիւը երէ, նա պիտի ստանայ Արմենիայի խմբագիր-սնորհէն 400 ֆրանք. երկրորդ անգամ քաշուած տեսն, երբ ստացագրին թիւին տէրը պիտի ստանայ 300 ֆրանք. երրորդինը՝ 200 ֆրանք և չորրորդինը 100 ֆրանք:

ԾԱՆՈՒՑՈՒՄՆԵՐ

ՌՈՒՄԱՆԻԱԻ ՌՈՄԱՆ քաղաքի հայ վարժարանին համար հայերէն լեզուի վարժապետի մը և վարժուհու մը պէտք կայ: Իւրաքանչիւրին կը տրուի 100ական ֆրանք ամսաթոշակ, բնակութեան տուն և ձմեռը վառելիք փայտ: Լաւագոյն է եթէ վարժապետն ու վարժուհին այր և կին լինին. բայց կարելի է նաեւ որ դատ դատ անձեր լինին: Յիշեալ պաշտօնը յանձն առնել փափաքողները պէտք է դիմեն հետեւեալ հասցէին.

Monsieur N. Th. Solomon
(Roumanie) ROMAN

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ Մ. ՓՈՐՓՈԳԱԼԵԱՆ

Ա. ՀԱՅ ԳԻՒՅԱԶՆՈՒԹԻՒՆ ՄԸ (Սպառաւոր):
Բ. ՀԱՅ ԳԻՒՅԱԶՆ
Գ. ՍԱՂԱՄԱՆ ԻՍԲԱՅԵԼԻ
Դ. ԱԶԱՏՈՒԹԻՒՆ ՊՈՒԼՂԱՐԻՈՅ ԵՒ ԿԵՆՏԱԳՐՈՒԹԻՒՆՔ ՊՈՒԼՂԱՐ ԱՊՍՏԱՐԱԳՆՍՅԱՆ (Պաշտօնը ազգին իր ազատութիւն ձեռք բերելու համար մէկ դարէ ի վեր արած ջանքերի խիստ հետաքրքրաշարժ նկարագրութիւնն է) (1 ֆր. 40 սանթիմ) 1 ֆր. 50 սանթիմ:
Ե. ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԹՇՈՒԱՌՆԵՐԸ. — (Հայաստանցիների պանդխտութեան տխուր հետեւանքների մէկ փոքրիկ պատկերը կը ներկայացունէ վիպական կերպով) Գին (90 սանթիմ) 1 ֆրանք 20 սանթիմ.

Զ. ԳԱՄԱՌ ՔԱԹՈՒՊԱ — ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԸՆԹԵՐՑԱՐԱՆ յետ այբուբենն աւարտելուն (Մեծանուն հայ բանաստեղծին վերջերս գրած ազատաշունչ ընտիր ուստանաւորներէն 3ը՝ առանձին տետրակով հրատարակուած են) 50 հատը 2 ֆր. և 50 սանթիմ, հատը (5 սանթիմ) 10 սանթիմ:

Է. ԼԻՆԵՅԻ ՕՐԵՆՔԸ ՏԱՃԿԱՀԱՅԱՍՏԱՆՈՒՄ. (Սպառաւոր)

Ը. ԹԻԻՐԲԻԱԻ ՀԱՅԵՐԵՆԻ ԻՐԵՆՑ ԴԻՄՆԵՐ (Թիւրքիայի հայերին և իրենց դրացի ազգերի վրայ վիճակագրական և ցեղաբանական ամփոփ և հետաքրքրաշարժ տեղեկութիւններ կը պարունակէ: Թիւրքահայաստանի մէջ բռնակող այլ և այլ ազգերէ բնակիչների թուին բաղդատական մէկ ցուցակն ալ կցուած է տետրակին վերջը) Գին 50 սանթիմ (35 սանթիմ):

Թ. «ԱՐՄԷՆԻԱ»Ի ՅՈՒՇԱՐԱՐ (Արմենիայի տարեւորդների թիւերը այժմ բոլորովին սպառած և միեւնոյն ժամանակ շատերի հետաքրքրութեան առարկայ դարձած լինելով, այդ շրջանի մէջ Մ. Փորթուգալեանի գրած առաջնորդող յօդուածներէն գէթ 30ին չափ ամփոփուած են Յուշարարի մէջ որ ութածալ դիրքով 124 երեսներէ կը բաղկանայ) (1 ֆրանք) 1 ֆր. 40 սանթիմ:

Ժ. ՎԵՐԵԺ (Պուլկարի մէջ Թիւրքերի արած բարբարոսութիւններէն մի փոքրիկ պատկեր կը ներկայացունէ և ցոյց կուտայ թէ Պուլկարներն ինչպիսի միջոցների դիմած են իրենց վրէժ լուծելու համար) (15 սանթիմ) 20 սանթիմ:

ԺԱ. ԹՈՄԱՍ ԲՈՅԱՐԻՍ (Թունաստանի մէջ Թիւրքերի արած բարբարոսութիւններէն մի փոքրիկ պատկեր կը ներկայացունէ և ցոյց կուտայ թէ Թոյներն ինչպիսի միջոցների դիմած են իրենց վրէժ լուծելու համար) (0,15սանթիմ) 20 սանթիմ:

ՀԱՅՈՅ ՀԱՅՐԵՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՄԻՈՒԹԵԱՆ

Ա. ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ

ՎԱՐԴԱՊԵՏԱՐԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ

ՀԱՏՈՒԹԵԱՆ

Բ. Տպագրութիւն

«Հայոց Հայրենասիրական Միութեան» հրատարակած այս վարժապետարանի մէջ համառօտ կերպով բացատրուած է թէ իւրաքանչիւր հայրենասէր Հայ ինչ փափաքներ պէտք է ունենայ և ինչ պարտքեր ունի կատարելու:

Կը խնդրուի ամեն հայրենասէր Հայերէն իրենց շրջանի մէջ տարածել այս տետրակ: Մէկ անգամէն 50 օրինակ ծախու առնողին կը զրկուի 5 ֆրանքով Հատին գինն է 15 սանթիմ (Պարսկաստանի Հայերին համար 10 սանթիմ):

ԻՄ ՀԱՅՐԱՍՊԱՆ ԸՆԿԵՐԸ

(Կ. ՊՈԼՍՈՅ ՀԱՅՈՅ ԿԵՆՏՐԷՆ ԱՌԵՆՈՒՄՈՒՄԻ ԻՐԱԿԱՆ ՎԷՊ)

ԳՐԵՑ ԱՊԼԱՐԻՊ

Այս հետաքրքրաշարժ գրուած կը ներկայացունէ ընտանեկան տխուր պատկերներէ մին ուր կը տեսնուի թէ անբարոյական մի հայր իւր ապականուած վարքուբարքով որչափ չարիքների պատճառ դարձած է և վերջ ի վերջոյ ինք ալ իւր օրդու ձեռքով սպաննուած և անհետացած է աշխարհէ: Գին 1 ֆրանք (75 սանթիմ):

ԾԱՆՈՒ ԳԻՐՔԵՐ

Հետեւեալ գիրքերը կարելի է ըստանալ Արմենիայի խմբագրատունէն իրենց առջեւ նշանակուած գիներով որոնց մէջ հաշուուած է և զրկելու փոստի ծախքը:

Ալէքսանդր Դրաստուրեան, Բաւարտեղծութիւններ. Մոսկուա 1891. (Ընտիր թղթի վրայ մաքուր տպագրութեամբ կը պարունակէ հեղինակին 102 հատ բանաստեղծութիւնները: Երես 174) Գին 1 ֆր. 75 ս.

Հայկակ Էլիսեան, Կակաւք, Տետր Ա. Ն. Երբ. 1890 (Հեղինակին ընտիր մէկ բանաստեղծութիւնն է այս արձակ գրուած) 30 սանթիմ.

Հ. ԿԵՐԵՄԱՆ Վ. ՍԻՊԿԵԱՆ, Դասաւորութիւն Ռուսիոյն յրաւոյ (Մէկ լուսանկարատիպ պատկերով, վեց վիմաստիպ տախտակօք — 79 պատկեր —, և 53 պատկերօք ի բնագրին, որոց մէջ կան բազմաթիւ չհրատարակուած Մեծ 8° երես Ժ. 2+88+32) վիճինա 1892: Գին 7 ֆրանք:

(Յանկացողին ձրիապէս կը զրկուի յառաջաբանն ու ներածութիւնը):

Die ARMENISCHE KIRCHE in ihren Beziehungen zur byzantinischen (vom IV. bis zum XIII. Jahrhundert). Von Dr. Arsak Ter-Mikelian. Leipzig. Gustav Fock. 1892. Գին 3 ֆր.

ԾԱՆՈՒ ԳԻՐՔ ԵՒ ՊՍԿԵՐ

Հ. Յ. Վ. Խաւիկաւեան, Կրթարան անդլիական լեզուի (Անգլիերէն լեզուն դիւրին և գործնական ոճով սովորեցուցող քերականութիւն մ'է հրահանգներով մէկտեղ) Ե. հատորը կը բաղկանայ 256 երեսէ և Բ հատորը 216 երեսէ. վերջին ալ յաւելուած մը կայ 50 երեսէ բաղկացած որ հայերէն հրահանգներին անգլիերէն թարգմաւորութիւնն է: Երկու հատորը միասին 5 ֆր.: (1 տողար ամբերիկանն):

Նշանակք Հայաստանեայց Մայր Հայաստանի պատկերը՝ Հայոց 4 թաղաւորութիւնների նշանակներով մէկտեղ վայելուն թղթի վրայ և կանաչ կապոյտ և դեղին գոյներով ներկուած: 1 ֆրանք:

ՏՆՕՐԷՆ—ԻՄԱՍԳԻՐ

Մ. ՓՈՐՓՈԳԱԼԵԱՆ

Le Gérant: FÉLIX ENFFANTIN.

ՄԱՐՍԵՅԸ

Հայերէն տպարան Մ. Փորթուգալեանի Marseille. — Imprimerie du Midi, et Papeterie Allées de Meilhan, 44.